

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Capital Uman 2014-2020

Axa prioritară 6: *Educație și competențe*

Prioritatea de investiții 10.i: *Reducerea și prevenirea abandonului școlar timpuriu și promovarea accesului egal la învățământul preșcolar, primar și secundar de calitate, inclusiv la parcursuri de învățare formale, nonformale și informale pentru reintegrarea în educație și formare*

Obiectivul specific 6.4: *Creșterea numărului de tineri care au abandonat școala și de adulți care nu și-au finalizat educația obligatorie care se reîntorc în sistemul de educație și formare, inclusiv prin programe de tip a doua șansă și programe de formare profesională*

Obiectivul specific 6.6: *Îmbunătățirea competențelor personalului didactic din învățământul preuniversitar în vederea promovării unor servicii educaționale de calitate orientate pe nevoile elevilor și a unei școli inclusive*

Titlu proiect: *“Acces la programe de educație și formare profesională pentru tinerii și adulții din județul Dolj care au părăsit timpuriu școala (I)”*

Cod SMIS 2014+: 135711

MATERIALE DE PREDARE-ÎNVĂȚARE

DISCIPLINA

ISTORIE

Modulul M 3

ATITUDINI ȘI VALORI CULTURALE ÎN ISTORIE

Total ore: 45(30 TC+15 CDȘ)

Program „A doua șansă” pentru învățământ secundar inferior

versiune intermediară

A.3.1 Organizarea, monitorizarea și evaluarea programului „A doua șansă” și a stagiilor de pregătire practică de 720 de ore

Nume și Prenume GÎDĂR Alexandru

Expert curriculum ISTORIE

Semnătura expertului

DECEMBRIE 2022

Conținutul acestui material nu reprezintă în mod obligatoriu poziția oficială a Uniunii Europene sau a Guvernului României

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE
MOȘTENIREA CULTURALĂ A ORIENTULUI ANTIC
Nr. de ore: 9(6 TC+3 CDȘ)

I. BABILONUL.

Teritoriile de astăzi al Irakului, Siriei, Libanului și Israelului sunt cunoscute mai ales ca zonele de conflict ale lumii: războaie, atentate, revolte și migrația masivă. Acum peste 4000 de ani aici s-au născut primele civilizații umane, în teritoriul numit Mesopotamia, adică *pământul dintre cele două fluvii*. Câmpia cuprinsă între Tigru și Eufrat este considerată „leagănul civilizației”. Aici s-au inventat roata olarului, carul cu roți, s-au desenat primele hărți, s-au construit primele sisteme de irigații, aici se află începuturile chimiei, algebrei sau ale arhitecturii urbane. Dar, dincolo de toate, aici s-a inventat scrierea din nevoia de a ține socoteala tuturor bogățiilor și de a scrie legi care să fixeze relațiile dintre oameni.

Muzeul Irakului din Bagdad adăpostește o parte importantă a urmelor civilizațiilor care s-au succedat în Mesopotamia: Sumerul, Babilonul, Asiria și Regatul Evreilor. Altele se află răspândite în Europa, la Muzeul Louvru din Paris, la British Museum din Londra sau la Staatliche Museum din Berlin.

Teritoriul dintre cele două mari fluvii forma o fâșie de pământ propice agriculturii numit **semiluna fertilă**, un spațiu care a favorizat apariția și dezvoltarea civilizației umane. Aici s-au așezat mai multe popoare: sumerienii, asirienii, akkadeenii, chaldeenii ș.a. În principal ei se ocupau cu agricultura, construind și întreținând un uriaș sistem de canale de irigații cu ajutorul căruia obțineau recolte bogate. Alte ocupații în Mesopotamia erau meșteșugurile și comerțul. Prosperitatea economică s-a reflectat în creșterea rapidă a populației.

Primele organizări politice au fost sub forma **orașelor state**: Uruk, Umma sau Babilon. Erau alcătuite din cetatea propriu-zisă și teritoriile agrare din jur. Conducerea aparținea unor monarhi care erau considerați zei sau fii ai zeilor, având o autoritate absolută. Unele dintre ele au cucerit teritoriile din jur și s-au transformat în adevărate imperii.

Babilonul – Poarta Zeilor a fost unul dintre cele mai mari orașe ale antichității și a cunoscut două perioade de înflorire. Între 2000-1600 î.Hr, *Regatul Vechiului Babilon* sub conducerea legislatorului Hammurabi a devenit un stat întins și puternic în Mesopotamia. Faima orașului a ajuns până la noi prin intermediul *Vechiului Testament*, care povestește despre bogății materiale nemaivăzute, despre trufia babilonienilor, dar și despre imoralitatea banilor din *Regatul Nouului Babilon (Chaldeean)*. Puterea regelui Nabucodonosor al II-lea (605-561) era ilustrată de construcții monumentale: palatul, templele, Turnul Babel, grădinile suspendate. Ele erau imaginea puterii și vorbeau babilonienilor și străinilor despre forța militară, bogăția, înțelepciunea și credința regelui.

Aplicații:

1. Civilizațiile din Mesopotamia s-au succedat în spațiul *Semilunii fertile* care mai era numită și *Cornul abundenței*.

- Cum se explică aceste denumiri?
- Realizează o scurtă prezentare a modului cum mediul natural a influențat dezvoltarea civilizației umane în Mesopotamia.
- Identifică pe hartă orașele state din Mesopotamia.

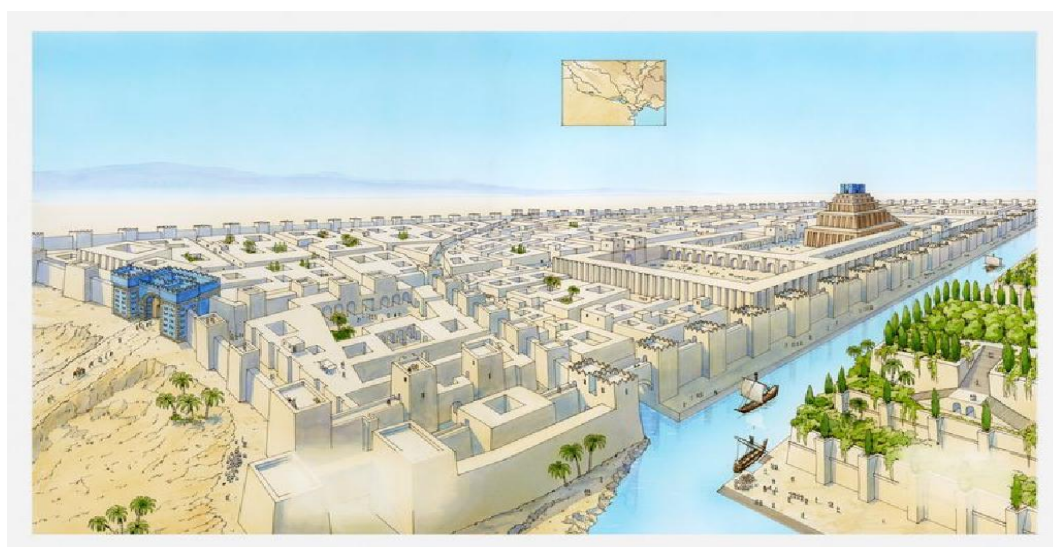

- Turnul Babel* este o piramidă în trepte, ziggurat, era un templu dedicat zeului Marduk, protectorul babilonienilor. Era numit *Casa dintre Cer și Pământ* și era aducător de armonie.

 - Caută informații despre această construcție.*
 - Cum este descrisă în Vechiul Testament construcția acestui templu?
 - Află care au fost relațiile dintre babilonieni și evrei.
 - Realizează un portofoliu cu alte monumente ale Babilonului. Care este inclusă între cele 7 minuni ale Antichității?

3. În imagine avem o reconstituire a cetății Babilonului. Localizează monumentele pe care le-ai folosit pentru realizarea portofoliului de la Aplicația 3.

II. EVREII

Evreii sunt o populație semită a căror istorie ne este relatată în *Vechiul Testament* din *Biblie*. Strămoșul acestui popor a fost Avraam care a făcut un **Legământ - Testament** cu Dumnezeu și a întemeiat prima religie monoteistă numită mozaism sau **iudaism**. Istoria evreilor, așa cum o relatează *Biblia*, este succesiune de peregrinări, perioade de robie și întoarceri pentru a ajunge în *Țara Făgăduinței*, Canaan, pe care Dumnezeu o promite evreilor în schimbul credinței lor, prin intermediul lui Avraam și Moise.

Sub conducerea lui **Moise**, pe la 1200 î.Hr., evreii pleacă din Egipt spre Țara Făgăduinței. Pe Muntele Sinai Moise primește **Cele 10 porunci** care întăresc *Legământul* cu Dumnezeu și care se constituie în norme religioase și de comportament valabile și astăzi. Ajunși în Canaan, evreii întemeiază statul. Regatul Israel ajunge o mare putere în timpul regilor David și Solomon în secolele XI-X î.Hr. Regatul se prăbușește ca urmare a luptelor interne și a cuceririlor externe. În secolul VI î.Hr. evreii sunt luați în *robia babiloniană* apoi intra sub dominație persană, greacă și romană. În anul 70 d.Hr. statul lor este transformat în provincie romană. Cea mai mare parte a evreilor vor urma calea exilului pentru aproape două milenii.

Iudaismul este religia evreilor, prima religie monoteistă din istorie. Ea se bazează pe credința într-un singur Dumnezeu, **Iahve** – *Cel care creează*. În urma *Legământului* făcut de Moise, îi datorează supunere deplină. Religia stabilește normele spirituale dar și pe cele comportamentale în societate, familie și viața cotidiană.

În timpul lui David capitala a fost stabilită la **Ierusalim**, care devine orașul sfânt al evreilor. Aici regele Solomon construiește **Templul**, care a fost distrus de Nabucodonosor în 586 î.Hr și reconstruit după ce evreilor li s-a permis întoarcerea în Ierusalim de către regele persan Cyrus. În anul 70 d.Hr. romanii distrug din nou Templul lui Solomon. În zilele noastre se mai păstrează o parte din el numită **Zidul Plângerii**. Templul a fost de-a lungul istoriei simbolul identității religioase și naționale a evreilor.

Aplicații:

1. Caută pe Internet textele Tablelor Legii sau Cele 10 Porunci.
 - a. Grupează pe două coloane normele religioase și pe cele sociale.
 - b. Exprimă o scurtă părere despre importanța lor în evoluția istorică a evreilor.
2. Imaginile reprezintă o reconstituire a Templului lui Solomon și imaginea actuală a Zidului Plângerii.
 - a. Ce reprezintă Templul în istoria poporului evreu?
 - b. De ce este Zidul Plângerii loc de pelerinaj și reculegere pentru evrei?
 - c. Caută informații despre cum se desfășoară reculegerea la Zidul Plângerii.
 - d. Comentează spusele lui Solomon: *Mai prețioasă este înțelepciunea decât bogăția și nimic din ce e scump nu-i este deopotrivă.*

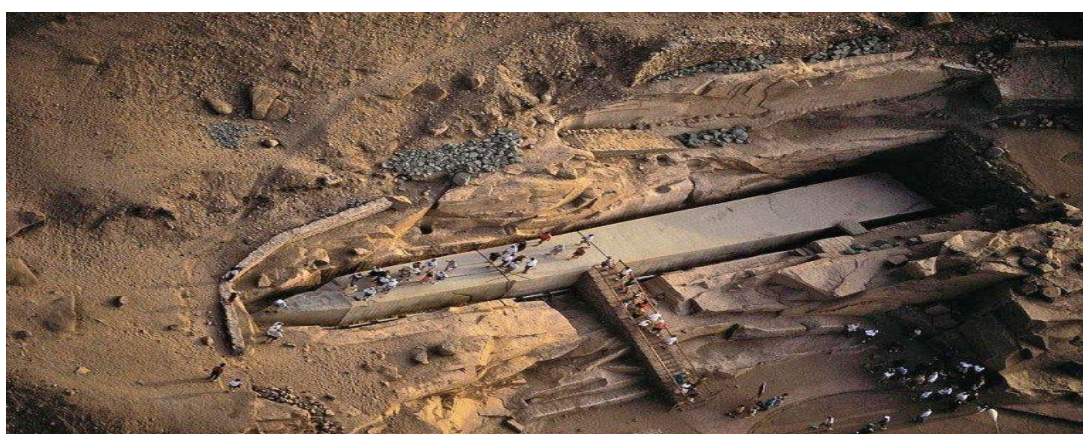

III. EGIPTUL ANTIC

Triburile egiptene au fost unite în jurul anului 3000 î.Hr de către faraonul Menes în zona Deltei Nilului. Lunga istorie a Egiptului Antic a fost împărțită în patru mari perioade, numite Regate: Vechi, de Mijloc, Nou și Târziu. **Marile piramide** au fost construite de faraonii din Regatul Vechi: Keops, Kefren și Mikerinos. Apogeul politic și militar a fost atinsă în Regatul Nou când se transformă într-un adevărat imperiu cucerind Palestina, Siria, Fenicia, Libanul și teritoriile dinspre sudul Nilului. Cei mai mari faraoni au fost Tutmes al III lea și Ramses al II lea (sec XIII î.Hr). Regatul Târziu a fost o perioadă de decădere iar în 525 î.Hr. Egiptul va fi cucerit de persani. O nouă perioadă de înflorire a cunoscut-o în perioada elenistică când a fost construit orașul Alexandria cu Farul și Biblioteca. În 30 î.Hr Regina Cleopatra se sinucide și Egiptul este transformat în provincie romană.

O croazieră pe Nil este cel mai indicat mod de a cunoaște Egiptul, pentru că această țară **este un dar al Nilului** după cum spunea istoricul grec Herodot.. Pe malurile sale se înșiruie temple, statui tăiate în stâncă, obeliscuri, morminte regale, piramide. Sunt urmele monumentale ale unei civilizații ale cărei trăsături principale erau stabilitatea și ordinea. Stabilitatea era dată de puterea absolută a faraonului, care era o încarnare a divinității, dar și de revărsarea regulată, anuală, a Nilului, care fertiliza solul și asigura prosperitatea agricolă. Ordinea egipteană însemna o ierarhie socială precisă, ilustrată de legile severe, de justiția aspră, de respectarea tradiției și de respingerea a tot ceea ce era străin Egiptului. Datorăm o parte din ceea ce știm astăzi despre viața egiptenilor mormintelor faraonilor. Palatele erau construite din cărămidă arsă la soare și nu s-a păstrat nici unul, în schimb piramidele, precum și mormintele din Valea Regilor și Valea Reginelor sunt din piatră sau săpate direct în stâncă. Ele vorbesc despre „lumea de dincolo” cu seninătate, demnitate, distincție și mândrie. Construirea piramidelor a fost determinată de credința oamenilor în viața de după moarte ele urmând să fie morminte ale faraonilor. Tot de credința în viața de după moarte se leagă și procesul mumificării. Mumii erau un procedeu prin care corpul uman urma să fie conservat cât mai bine pentru viața veșnică.

Cuceritorii Egiptului au fost impresionat de măreția artei faraonilor transformându-le în trofee ale victoriei. Regii persani, după ce au cucerit Egiptul, au dus acasă simboluri ale victoriei: obeliscuri, coloane, statui. La Roma, în Piazza del Popolo, se află un obelisc egiptean înalt de 24 de metri. Este un trofeu de război, adus în Imperiul Roman de către împăratul Octavian Augustus, ca simbol al cuceririi Egiptului. În Piazza San Pietro se află un alt obelisc adus de împăratul Caligula. Are 26 de metri și cântărește 331 de tone. Obelisc. Cel mai înalt obelisc cunoscut avea peste 50 de metri și cântărea 1170 de tone. El a rămas neterminat în cariera de piatră de la Assuan.

Sfinxul de la Giseh. Reprezintă un cap de faraon pe corpul unui leu, ceea ce simbolizează forța fizică, înțelepciunea și puterea regală.

Piramida lui Keops era mormântul faraonului pregătit să-și continue viața în „lumea de dincolo”.

În anul 1798, Napoleon Bonaparte, aflat în Orient pentru a cuceri Egiptul, s-a adresat astfel soldaților săi: „Vom muri aici sau ne vom întoarce mai mari ca anticii!”. Apoi, în drum spre Cairo, dă armatei sale următorul ordin de luptă: „Soldați, gândiți-vă că din vârful acestor piramide patruzeci de secole vă privesc!”. Armatele napoleoniene au fost însoțite de istorici, arheologi, biologi și alți oameni de știință care au început studiul monumentelor egiptene și au pus bazele **egiptologiei**. Întors la Paris, Napoleon aduce cu sine simboluri ale victoriei, care împodobesc azi Place de la Concorde sau Muzeul Luvru. De-a lungul timpului, alte obeliscuri au fost transportate la Constantinopol, la Londra sau la New York.

Aplicații:

1. Care crezi că este semnificația cuvintelor lui Napoleon adresate soldaților în Egipt?
 - a. Alege trei variante dintre cele indicate și argumentează alegerea făcută:
 - b. Caută o contribuție a savanților lui Napoleon la descifrarea istoriei Egiptului.

- teama de înfrângere;
- frica de moarte;
- dorința de victorie;
- orgoliul de a fi la înălțimea faraonilor;
- admirația față de un trecut glorios;
- respectul pentru istorie.

2. Descifrarea scrierii hieroglifice a permis cunoașterea modului de gândire al egiptenilor antici.
 - a. Informează-te asupra modului în care a fost descifrată această scriere.
 - b. Amintește-ți care sunt diferențele dintre scrierea alfabetică și cea hieroglifică.

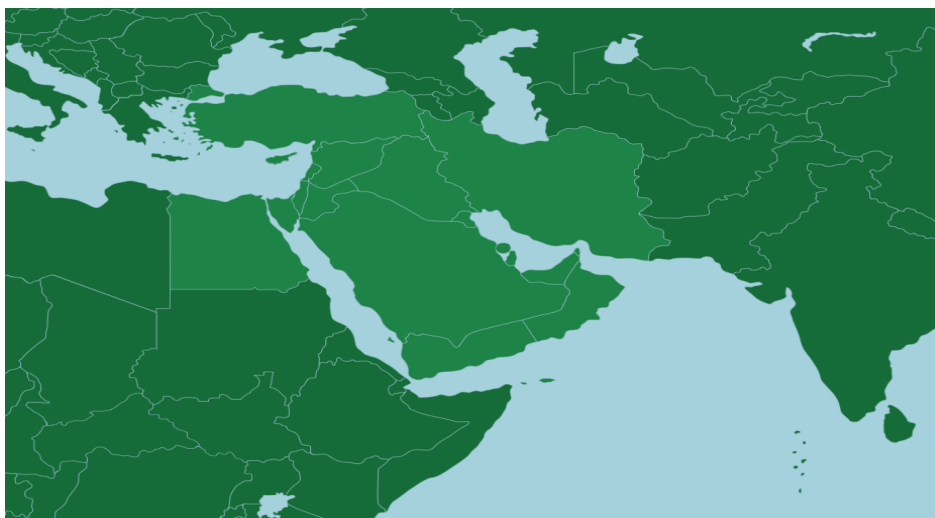
3. Însemne ale puterii divine a faraonilor:
O coadă de taur atârnată de veșmânt, semn al forței fizice, coroană dublă, combinând o bonetă albă cu mitră roșie, coroane ale Egiptului de Sus și a celui de Jos, o barbă falsă, un sceptru cu capul zeului Seth și un bici simbolizând puterea divină, iar din coroană atârându-i în mijlocul frunții, un cap de cobra, simbolul Soarelui.
(Ovidiu Drâmba, *Istoria culturii și civilizației*)

- Identifică în text elementele care simbolizează divinitatea faraonului.
- Informează-te asupra poveștii mormântului lui Tutankhamon.

IV. EVALUARE

1. Completează enunțurile de mai jos cu termenii corecți din lista dată:
 - **Ramses al II lea, Moise, desene, semiti, Semiluna Fertilă-**
 - a) Scrierea hieroglifică este o scriere în care ideile erau transmise prin.....
 - b) Dumnezeu le-a transmis evreilor *Cele 10 porunci* prin intermediul lui.....
 - c) Popoarele din Mesopotamia sunt majoritatea de origine....., nume provenit de la unul dintre fii lui Noe, Sem.
 - d) Marile fluvii brăzdau teritoriul numit
 - e) Cel mai mare faraon egiptean a fost.....
2. Ordonează cronologic următoarele evenimente istorice și precizează secolul când au avut loc:
 - a) Robia egipteană a evreilor
 - b) Construirea Marilor piramide
 - c) Construcția Templului lui Solomon
 - d) Codul lui Hammurapi
 - e) Nabucodonosor distruge Templul evreilor.
 - f) Este construit Palatul de la Luxor
3. a) Enumeră trei popoare care au trăit în spațiul istoric din harta de mai jos și precizează pentru fiecare câte un reper istoric important.
b) Informează-te ce state sunt astăzi în acest spațiu.

4. Realizează un text în care să prezinți trei monumente pe care le consideri cele mai reprezentative pentru Orientul Antic.

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE
CULTURA CLASICĂ GRECO-ROMANĂ
Număr de ore:12 (9TC+3 CDȘ)

I. SPIRITUALITATEA GRECO-ROMANĂ

Se spune despre Roma că este un oraș-muzeu. Despre Atena, la fel. Cele două orașe sunt capitalele culturale ale antichității europene. Grecia și Italia sunt două muzee în aer liber. Spiritul culturii greco-romane a alimentat spiritul Europei mai bine de o mie de ani. Redescoperit și reînviat la sfârșitul Evului Mediu de către învățații Renașterii, spiritul estetic, științific și politic greco-roman este azi mai viu ca oricând. Spiritualitatea greco-romană se constituie în fundament al civilizației europene.

Totul a început cu aproape 1000 de ani î.Hr, când grecii au descoperit virtuțile omului ca ființă rațională. Hipocrate a început prin a cerceta corpul uman pentru a putea să vindece bolile. Herodot a descris războaiele vremii, cu împărații și regii care le-au condus, dar a observat și oamenii simplii care au căzut, de regulă, victime. Popoare, neamuri, triburi sunt descrise cu curiozitatea pe care ți-o stârnește străinul care vorbește o limbă neînțeleasă. Platon a conceput o lume ideală, în care cele mai importante lucruri erau politica, educația, estetica și relațiile dintre oameni. Iată că un medic, un istoric și un filosof se ocupă de „om”, încercând să-l înțeleagă și să-l susțină pentru a fi mai fericit.

Consecințele au apărut imediat în practica politică: democrația, ca sistem politic, care înseamnă puterea poporului; ideea de cetățean – om liber și egal cu toți ceilalți în fața legilor; educația ca mijloc de formare a cetățeanului responsabil. În artă, statuile grecilor reprezentau modele de bărbați sau femei și nu un omagiu public adus unei persoane. Un corp frumos era considerat mai important decât un conducător politic care avea o funcție trecătoare. Grecii au observat diferența și diversitatea, au recunoscut valoarea omului și, odată cu asta, au început să recunoască și valoarea artei. Sigur că monumentele lor (statui, temple, teatre) erau și o expresie a hegemoniei politice și culturale, dar asta înseamnă conștiința propriei valori.

Aplicații:

1. În clipa în care grecii au descoperit și s-au îngrijit de existența omului, s-a schimbat politica, arta, educația, modul de viață. Crezi că azi, după modelul atenian de acum 2500 de ani, respectul acordat omului, bunăstarea, educația, promovarea pe meritul personal, libertatea pot să schimbe lumea în care trăim? Gândește-te ce poți face pentru a fi mai respectat, mai bogat, mai liber?

Armatele romane au cucerit Grecia, iar lumea romană nu s-au sfiit să copieze modelul cultural grecesc. De la locuințe, sărbători și distracții, până la statui, temple și zei, romanii au importat un stil de viață și o cultură, fără ca latinitatea să-și piardă forța spirituală. Unii împărați romani au preferat însă modestia și respectul pentru tradițiile romane (așa cum a făcut-o Octavian Augustus), alții, excesul, extravaganta și risipa (ca împăratul Nero). Toți împărații au

considerat arta ca o imagine a puterii lor și un mijloc de propagandă imperială. Statuile, piețele publice, monumentele triumfale erau dedicate împăraților romani și victoriilor acestora. La fel ca și suveranii babilonieni și egipteni, împărații intrau în competiție cu zeii, nu cu muritorii.

Aplicații:

1. Romanii au copiat modelul cultural grecesc. Care crezi că este azi modelul cultural dominant în lume? Gândește-te la limbă, produse comerciale, muzică, mod de viață! Fă o listă de cuvinte și obiceiuri preluate în zilele noastre, de noi, de la alte popoare! În acest context, ce crezi că se poate întâmpla cu civilizația și cultura română: se modifică? Argumentează răspunsul!
2. Colosseumul a fost una dintre construcțiile care trebuiau să arate măreția împăraților. Cunoști o construcție realizată în România cu scopul de a arăta puterea conducătorului și ca mijloc de propagandă?

3. De la latini am moștenit expresii pe care le folosim și azi pentru a descrie anumite situații. Citește expresiile următoare și relatează colegilor întâmplări care pot fi caracterizate prin folosirea acestor expresii latinești!

- Festina lente! (în traducere: „Grăbește-te încet!”)
- Panem et circenses! (în traducere „Pâine și circ!”)
- Veni, vidi, vici! (în traducere „Am venit, am văzut, am învins!”)
- Vox populi, vox Dei! (în traducere „Vocea poporului, vocea lui Dumnezeu!”)

4. Jocurile olimpice au fost inventate de greci acum 2700 de ani. Ele erau o expresie a rivalității dintre polis-uri, dar și un mod de a pune în valoare spiritul uman. Întrecerile erau sportive, dar și de poezie, iar premiul era o cunună de lauri și, mai ales, mândria și onoarea de a fi câștigat o întrecere care avea loc o dată la patru ani. Alcătuieste un text de 10-12 rânduri despre ce înseamnă azi „spiritul olimpic”.

II. EDUCAȚIA ȘI RELIGIA

Educația copiilor era foarte importantă în lumea greacă pentru că ea pregătea viitoarea generație de adulți care urmau să fie cetățeni ai polisului. Până la vârsta de șapte ani copiii erau crescuți în familie de către părinți. După această vârstă fetele erau învățate să îngrijească de gospodărie și familie în casa părintească. Când deveneau majore, femeile nu participau direct la viața publică neavând drept de vot. Băieții mergeau la școală unde învățau să scrie și să citească, studiau religia și mitologia grecilor, făceau exerciții de matematică și pătrundeau tainele științelor. Exercițiile fizice erau o componentă importantă a educației tinerilor.

În Atena și în celelalte polisuri democratice tinerii erau pregătiți ca viitori cetățeni care să participe activ la viața politică din cetate. La 18 ani tinerii atenieni participau timp de doi ani pregătirea militară. La finalizarea pregătirii militare erau considerați cetățeni cu drepturi depline.

În Sparta educația se baza în cea mai mare parte pe pregătirea fizică, o pregătire dură și grea cu scopul formării unor soldați neînfricați.

În Roma Antică educația se desfășura până la vârsta de șapte ani în familie având un pronunțat caracter practic. După șapte ani educația se desfășura în școli primare pentru cei din familiile obișnuite iar cei din familiile bogate erau educați acasă de un pedagog. După 12 ani copiii patricienilor, categoria aristocratică, urmau școli de gramatică, drept și retorică, unde învățau să vorbească în public, să își susțină opiniile. Se studiau științele precum matematica, istoria și operele literare. După patru ani de pregătire puteau să urmeze școli din care să devină oameni politici, ingineri, arhitecți, medici, juriști, profesori, etc.

Aplicații:

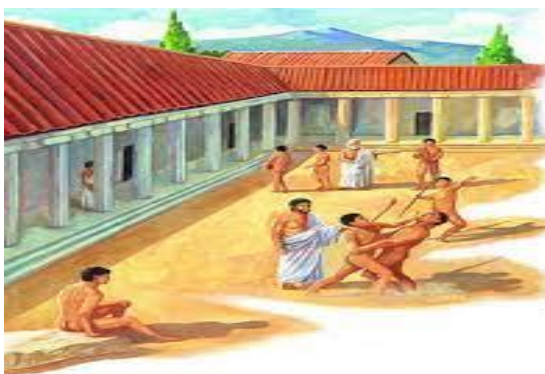
1. Pe baza textelor și imaginilor de mai jos răspundeți întrebărilor formulate:

Copilul grec trebuia să învețe poezii dacă dorea ca, mai târziu, să fie considerat un om educat. Dar, în același timp, un loc important îi revenea educației fizice, bazate pe alergare, aruncarea suliței și a discului, săritura în lungime. Copiii se antrenau pe terenul de sport, numit palestră. Muzica era și ea considerată importantă. Matematica se învăța prin exerciții care îi pregătea pe copii pentru comerț, meșteșuguri, construcții sau viața militară.

Henri Irene Marrou – *Istoria educației în Antichitate*

Oricărui copil roman părinții îi interziceau să iasă pe stradă dacă nu era însoțit de profesorul său. Așezat în fața acestuia, copilul trebuia să spună lecția, pentru a-i dovedi că a învățat-o. Și dacă nu o știa bine, pedeapsă putea fi deosebit de aspră.

Plaut, *Bacchidele*

- Care sunt elementele de educație pe care le puteți identifica în texte?
- Pe baza textului identificați trei asemănări și ce deosebiri sunt între educația antică și cea actuală.
- Identificați în texte elementele educative care îl pregătesc pe elev pentru activitățile practice pe care le vor desfășura ca adult.
- Mai sunt valabile valorile educației antice în zilele noastre?

O bună parte a valorilor educației din lumea greco-romane, sunt preluate din valorile morale și practice pe care le-au învățat cele două popoare din **mitologie**. Religia grecilor era una politeistă, în care întâlnim 12 zei principali, mulți zei secundari și semizeii sau eroi. Lăcașul zeilor era Muntele Olimp și fiecare polis avea zeii protectori. Zeii Olimpului erau asemenea oamenilor, cu trăsături pozitive și cu vicii, capabili de dragoste și ură, însă erau **nemuritori și atotputernici**. Grecii și-au explicat apariția Universului și a Pământului, fenomenele naturale și evenimentele istorice prin acțiunea sau inacțiunea zeilor. Miturile și legendele grecilor au devenit surse de inspirație pentru operele literare și artistice din lumea greacă, romană dar și pentru întreaga cultură europeană, până în zilele noastre. Mitologia greacă este de o frumusețe deosebită și îmbogățește patrimoniul cultural universal.

Ca și grecii, romanii au avut o religie **politeistă** care cuprindea legende și mituri prin care explicau viața înconjurătoare, fenomenele și evenimentele. Inițial, religia romană era una simplă. **Zei romani** nu erau înzestrați cu sentimente umane și aveau scopul să protejeze toate activitățile oamenilor. Romanii și-au creat un **Panteon** cu zei practici, fiecare activitate cotidiană, de la cele mai simple la cele complexe, fiind supravegheată și protejată de un zeu. După cucerirea grecilor, în lumea romană au pătruns elementele mitologice grecești și elenice care au schimbat modul de viață, virtuțile și religia romane. Acum zeii capătă

înfățișare umane și preiau însușirile zeilor greci chiar dacă au nume deosebite de aceștia. Odată cu conducerea lui Caesar s-a dezvoltat sistemul zeificării conducătorilor și a împăraților.

Aplicații:

1. Căutați informații despre zeii greci și romani.
 - a) Se poate realiza un arbore genealogic al principalilor 12 zei ?
 - b) Care sunt corespondenții lor în Panteonul roman?
 - c) Care sunt zeii protectori ai Atenei și ai Spartei?
 - d) Află care este influența zeilor în fondarea orașului Roma, conform legendei.

III. ARHITECTURA, SCULPTURA, PICTURA, CERAMICA

Grecii au creat o arta care este caracterizată de armonie și echilibru, căpătând o originalitate absolută. Realizările artei grecești, completate de cele romane, vor constitui modele pentru arta generațiilor următoare. Artă greco-romană este închinată măreției zeilor și umanității.

În **arhitectură**, cele mai importante realizări ale constructorilor greci, au fost **templele**, lăcașele zeilor și loc de desfășurare a cultului religios. La început ele au fost construite din lemn în centrul polisului sau pe o acropolă. Din secolul al V-lea, după incendierea Atenei de către perși, ele sunt reconstruite din marmură. Fenomenul reconstrucției cuprinde toate cetățile grecești. Templele au devenit construcții reprezentative pentru lumea greacă și au fost realizate după reguli foarte stricte. Înfățișarea lor emana simplitate, frumusețe și calm. După modul de construcție al coloanelor se definesc trei stiluri arhitectonice:

- **Stilul doric**, coloana este robustă, simplă, fără decorații.
- **Stilul ionic**, are coloanele zvelte și mai înalte, iar capitelul seamănă cu o panglică răsucită.
- **Stilul corintic**, coloanele sunt zvelte iar capitellurile sunt ornamentate mai bogat, ca niște coșuri din frunze.

Sculptura greacă s-a desprins de arhitectură și a devenit o artă independentă chiar dacă realizările sale își găseau locul în lăcașele de cult. Basoreliefurile redau scene mitologice iar statuile reprezintă zei sau oameni și erau atent executate, respectând proporțiile corpului uman, expresiile feței și dinamica musculaturii în mișcarea corpului. Cel mai mare artist a fost **Phidias** care a realizat statuia zeiței *Atena Partenos* și a lui *Zeus din Olimpia*. El a fost și arhitect și a coordonat construcția ansamblului de temple de pe Acropola Atenei. Alți sculptori au fost Myron, Policlet și Scopas.

Pictura a fost folosită pentru decora statuile și chiar basoreliefurile. Artă portretului s-a dezvoltat independent în epoca elenistică. O realizare remarcabilă a artei grecești este însă **ceramica pictată**. Între artă și utilitate practică, ceramica realizată în atelierele grecești încântă vizitatorii tuturor muzeelor. Vasele, de diverse forme și cu multiple utilizări, erau pictate cu roșu pe fond negru, cu negru pe fond roșu, dar folosind și alte culori, precum galben sau ocră.

Romanii s-au inspirat în construcția templelor de la greci. Templele închinat tuturor divinităților au cunoscut elemente inovatoare odată cu inventarea de către inginerii romani a betonului. Această material a făcut posibilă construcția boltei semicirculare, dând templului mai mult spațiu interior. Cel mai important templu este **Panteonul** din Roma, închinat tuturor zeilor.

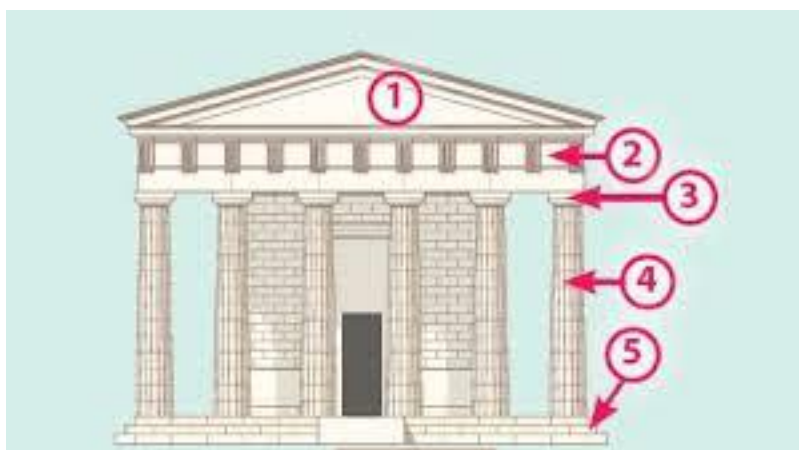
Romanii au excelat în arhitectura civilă, fiind cei mai mari constructori urbani. Monumentalitatea artei romane este vizibilă în edificiile publice situate în Forum: **anfiteatre, arcuri de triumf, bai publice, circuri, apeducte**. Încăperile edificiilor publice era împodobite cu numeroase sculpturi și picturi murale. Astfel de obiecte de arta se găseau din belșug și în casele celor bogați.

Aplicații:

1. Pe baza celor învățate, identifică cărui stil îi aparțin coloanele din imagine.

2. Din surse proprii, informează-te care sunt elementele componente ale unui templu grec corespunzătoare cifrelor din imagine: Fronton, capitel, cornișă, trepte, coloană.

3. În grupe prestabilite, realizați un portofoliu în care să prezentați cele mai importante trei temple grecești, conform părerii voastre. De ce le-ați ales?
4. Care crezi că era utilitatea vaselor de ceramică din imagine?

5. Realizează un portofoliu în care să prezinți: Forumul lui Traian, Colosseumul, Arcul de Triumf al lui Constantin cel Mare și Circus Maximus.
6. Pe baza informațiilor din lecție și a propriei observații identifică elementele asemănătoare și deosebiri dintre Panteonul din Roma și Partenonul din Atena.

IV. TEATRUL ȘI LITERATURA

Tot în legătură cu religia a luat naștere o altă mare realizare a Greciei Antice, **teatrul**. La mijlocul secolului a VI-lea î.Hr. serbările în cinstea lui Dionysos, zeul vinului și al viței de vie, s-au transformat în spectacole de teatru. Piesele erau cu subiect trist-**tragedii**, și cu subiect vesel-**comedii**. Subiectele erau din mitologie și din scene de viață cotidiană. Spectacolele se desfășurau timp de trei zile pe an, în edificii sub forma amfiteatrelor și actorii, care erau mascați, erau doar din rândul bărbaților. Cei mai importanți autori dramatici au fost: **Eschil, Sofocle și Euripide** – tragedii și **Aristofan**-comedii. În Roma teatrul s-a dezvoltat tot pe influența greacă. **Plautus și Terentius** au fost cei mai importanți dramaturgi. De multe ori spectacolele de teatru se desfășurau în arenele unde aveau loc și **luptele de gladiatori**.

Printre cele mai mari **epopei** și poeme ale umanității sunt cele scrise de **Homer**, *Iliada și Odiseea* și ale lui **Hesiod**, *Munci și zile*. Multă vreme s-a crezut că ele conțin doar elemente legendare. Fără legătură cu realitatea istorică. În secolul al XIX, arheologul german Heinrich Schliemann a descoperit existența istorică a cetății Troia.

Poezia a prezentat toate sentimentele umane, de la iubire la tristețea depărtării, sentimente eroice și entuziasmul victorie. Marile creații aparțin lui **Sapho** din Lesbos, cântăreața dragostei, sau **Pindar**, creatorul imnurilor dedicate sportivilor victorioși la Jocurile Olimpice.

Literatura romană se naște tot prin influența exercitată de literatura greacă, la fel ca și în celelalte domenii culturale. Cel mai mare poet latin a fost **Vergilius**, creatorul epopeii care povestește cum eroul Eneas, după distrugerea Troiei, îi conduce pe supraviețuitori în Italia, unde urmașii lui vor întemeia Roma. **Horațius** este poetul care le vorbește romanilor despre virtuțile vieții simple. **Ovidius**, a fost exilat la Tomis, pe țărmul Mării Negre (Pontul Euxin), unde, în poeziile de dragoste, vorbește și despre geodaci.

Aplicații:

1. Statuia poetului Ovidiu se găsește în orașul Constanța. Informează-te care este motivul ridicării acestei statui. Ce a scris despre autohtoni?

2. Calul Troian folosit la turnarea filmului *Troia* din 2004 este expus într-un oraș din Turcia. Realizați un proiect în care să prezentați legenda Calului Troian după vizionarea filmului.

V. ȘTIINȚELE ȘI FILOSOFIA

Grecii antici nu au fost atrași doar de dorința de frumos ci și de dorința de cunoaștere prin cercetare științifică. Științele au înflorit în secolul al V-lea î.Hr. **Thales** din Milet este considerat părintele tuturor științelor. A pus bazele geometriei și a avut contribuții în astronomie și inginerie. **Pitagora** din Samos a fost matematician și filosof. **Euclid** a creat o mare școală de geometrie în Alexandria. **Arhimede** este unul dintre cei mai mari învățați ai Antichității cu importante contribuții în matematică, fizică, astronomie și filosofie. Aristarh a fost astronom. **Hipocrat** este considerat întemeietorul medicinei iar **Herodot și Tucidide** au pus bazele cercetării istorice iar **Strabon** celei geografice. Savanții **Platon, Aristotel și Socrate** au fundamentat filosofia și logica din dorința de a înțelege și a explica tainele gândirii umane, ale vieții și ale naturii. Școala creată de Platon se afla lângă monumentul dedicat eroului Academos și de aici numele de *Academia*.

Cucerirea romană a permis continuarea preocupărilor științifice din epoca clasică și elenism. Romanii au preluat și dezvoltat descoperirile de până atunci și au creat condiții de cercetare inclusiv oamenilor de știință greci. **Pliniu cel Bătrân** realizează o adevărată enciclopedie științifică în *Istoria naturală*. **Polibius, Salustius și Tacitus** sunt mari istorici romani care fac și cercetări geografice. **Marcus Agrippa, Ptolemeu**, venit din mediul grec, și **Pompeius Mela** sunt geografi importanți care realizează și primele hărți exacte. Ptolemeu are contribuții importante și în matematică. Romanii sunt cei mai mari ingineri civili și arhitecți ai lumii antice. **Vitruvius** scrie *De arhitectura*, cea mai importantă lucrare în domeniul construcțiilor de clădiri și de mașini. **Cato cel Bătrân** produce un important tratat de agricultură, scris ca un îndrumar pentru fiul său. **Cicero, Seneca, Lucrețius și Marcus Aurelius** sunt marii filosofi, oratori, care stăpânesc arta retoricii și specialiști în drept ai Romei.

Aplicații:

1. Tabloul reprezintă Școala din Atena și îi aparține renescentistului Rafael. În centru se află Platon și Aristotel.

- a) În grupe de 2-3 elevi realizați fișa biografică a unui om de știință din Grecia sau Roma și enumerați realizările sale.
 - b) Află mai multe informații despre valorile promovate de cei doi filosofi.
2. Completează în tabelul următor numele personalităților care și-au adus o contribuție importantă în respectivul domeniu. Marchează cu o culoare distinctă pe cei care au contribuții în domenii diverse.

Matematică	Astronomie	Fizică	Geografie	Istorie	Medicină

3. Răspundeți solicitărilor pe baza textelor:

Cam patru sunt lucrurile cu ajutorul cărora oamenii obișnuiesc să facă educația: știința de carte, gimnastica, muzica și desenul... Gramatica și desenul sunt socotite a fi folositoare vieții în foarte multe privințe. Gimnastica îl ajută pe om la dobândirea bărbăției.

Aristotel, *Politica*

Când cercetează lucrurile nemijlocit, prin sine însuși, sufletul ia calea către lumea unde tot ce există este pur, etern, nemuritor, fără schimbare. Gândire se numește experiența aceasta a sufletului.

Platon, *Phaidon*

- a) Care sunt considerate de Aristotel valorile educației?
- b) Încearcă să explici sensul termenului *gramatică* din text.
- c) Cum caracterizează Platon *gândirea*?
- d) Cum explici că prin gândire se ajunge în *pur, etern, nemuritor, fără schimbare*?

VI. EVALUARE

1. Completați enunțurile cu termenii corecți din lista dată.
-Circus Maximus, Jocuri Olimpice, Phidias, Panteon, Mitologie, Eschil-

Constructorul ansamblului de temple de pe Acropole a fost.....

Totalitatea zeilor romani formau

Colecția de legende și mituri din Grecia și Roma formează....

Competițiile sportive din lumea greacă, închinată zeilor , se numeau....

Unul dintre cei mai mari dramaturgi autori al unor tragedii a fost.....

În Roma Antică jocurile sportive se desfășurau în.....

2. Unele dintre cele mai impresionante activități de divertisment din Roma erau luptele de gladiatori. Ele se desfășurau în Colosseum. În grupe de 3-4 elevi realizați un proiect cu titlul *Gladiatorii și Colosseumul* în care să prezentați importanța acestei activități pentru romani.

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE
ISLAMUL
Număr de ore:3(2 TC+1 CDȘ)

I. APARIȚIA ISLAMULUI

Învățătura islamică a fost răspândită în rândul arabilor din Mecca de către **Profetul Mahomed**, în secolul al VII-lea. Mahomed transmite noua religie relevată de Dumnezeu – **Allah**, o nouă religie monoteistă care își găsește originile tot în Vechiul Testament. Potrivit tradiției, noua religie este relevată prin intermediul arhanghelului Gabriel care îi transmite Profetului, **Coranul**, cartea sfântă a noii religii. Mahomed a început să predice noua religie în orașul natal, Mecca, centrul religios al triburilor arabe. Pentru că voia să schimbe vechile credințe religioase a intrat în conflict cu negustorii bogați și a fost nevoit să se refugieze la Medina (**Orașul Profetului**). Exilului lui Mahomed este numit **Hegira** și data de 16 iulie 622 este anul de început al calendarului islamic. Aici a continuat să răspândească noua religie timp de zece ani câștigând numeroși adepți. În fața răspândirii rapide a noii religii, aristocrații din Mecca îl recheamă pe Mahomed iar Mecca devine centrul religios al Islamului unde se află templul cel mai important, **Kaaba**.

II. FUNDAMENTELE NOII RELIGII

Principiul fundamental al noii religii era supunerea („islam” înseamnă „supunere” în limba arabă) față de Alah. Mahomed a transmis musulmanilor („musulman” înseamnă „credincios” în limba arabă) valori umane precum generozitatea, onestitatea, caritatea, cumpătarea și moderația. Principiile de bază sunt cuprinse în Coran, care este atât un îndreptar religios cât și unul al vieții zilnice și al organizării sociale și politice. Islamul se bazează pe cinci reguli numite **Arkan**. Acestea obligă pe credincioși să creadă în Allah, care este Dumnezeu unic, și în Mahomed, care este Profetul lui Allah. Alte obligații sunt: grija și milostenia față de cei săraci, pelerinajul la Mecca cel puțin o dată în viață și Jihadul, care este interpretat ca o luptă cu sine pentru perfecționarea credinței dar și o luptă cu necredincioșii care trebuie aduși la Islam. Lăcașul în care se desfășoară slujba religioasă de către *imam* este **moscheea**.

III. EXPANSIUNEA ISLAMULUI

După revenirea în Mecca, Mahomed a militat pentru răspândirea Islamului în Peninsula Arabică. Statul creat de el s-a numit califat iar conducătorul era **califul**, conducător politic dar și lider religios suprem al musulmanilor. Ca și în Biserica Creștină, și în lumea islamică s-a produs o scindare între urmașii Profetului, în funcție de cum se raportau la moștenirea acestuia. Urmașii săi au continuat politica de cuceriri și de răspândire a Islamului. Expansiunea arabilor în Orient, Africa de Nord și Europa (Peninsula Iberică) s-a realizat prin războaie purtate împotriva „necredincioșilor”. În secolul al VIII-lea expansiunea în Europa a fost oprită prin victoriile regilor franci la granița Franței de astăzi. **Djihadul** (războiul sfânt) pentru răspândirea

islamului a devenit doctrina supremă a statului arab și a religiei islamice. Această concepție este asemănătoare cu ideea de cruciadă a creștinilor împotriva „necredincioșilor” și ambele au apărut în urmă cu o mie de ani, într-o perioadă în care credința oamenilor era mult mai puternică decât rațiunea.

Expansiunea islamică nu a fost doar militară . Arabii au răspândit un suflu nou în civilizația medievală din Orient și Europa. **Coranul**, cartea sfântă a religiei islamice, i-a îndemnat pe musulmani să cerceteze lumea și să cunoască realitatea lucrurilor prin intermediul rațiunii,. Așa se explică numărul mare de savanți arabi, numărul mare de cărți și de biblioteci, precum și produsele de calitate deosebită realizate în lumea arabă în jurul anului o mie. Oamenii de cultură și savanții arabi au răspândit noi cunoștințe științifice și au readus în circuit valori ale culturii clasice greco-romane, excelând în domenii precum matematic, chimia, astronomia, medicina și arhitectura islamică.

În Spania, arabii au stăpânit aproape mai mult de șapte secole. Urmele lor se găsesc peste tot: moschei, palate, grădini. În Franța trăiesc azi aproximativ șapte milioane de musulmani, proveniți în special din statele islamice, foste colonii franceze din nordul Africii. În Germania sunt cinci milioane de musulmani. Turcia este azi un stat european de religie islamică. Peste tot în Europa poți descoperi produse și simboluri ale lumii arabo-islamice: îmbrăcăminte specifică lumii orientale, covoare, restaurante tradiționale, moschei, mirodenii, parfumuri orientale, obiecte decorative, povești preluate de arabi din lumea babiloniană, precum *O mie și una de nopți*. Ele au ajuns în Europa aduse de negustori, încă dinainte de anul o mie.

Aplicații:

1. Semiluna și steaua cu cinci colțuri sunt simboluri ale credinței islamice. Caută care este semnificația celor două simboluri și coroborează-le cu informațiile din lecție.

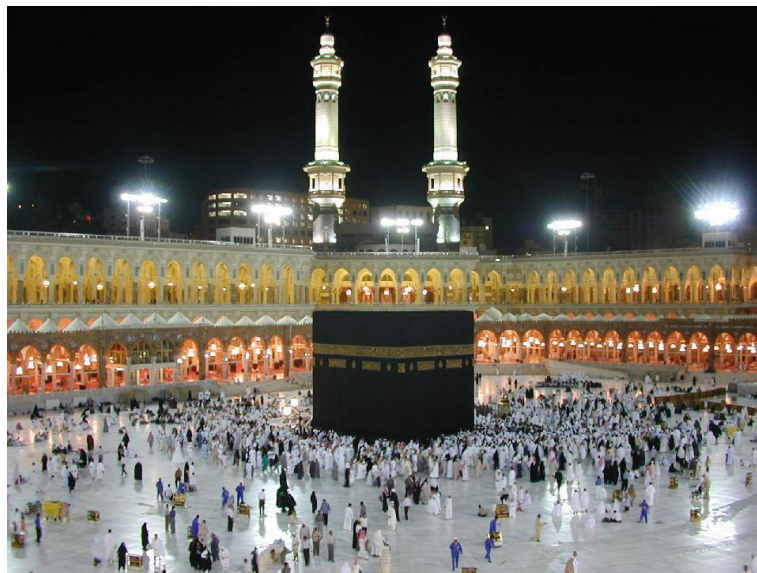

2. Textul de mai jos este un fragment din *Coran*. Găsește asemănări și deosebiri cu valorile creștine pe care le cunoști din învățăturile din viața ta.

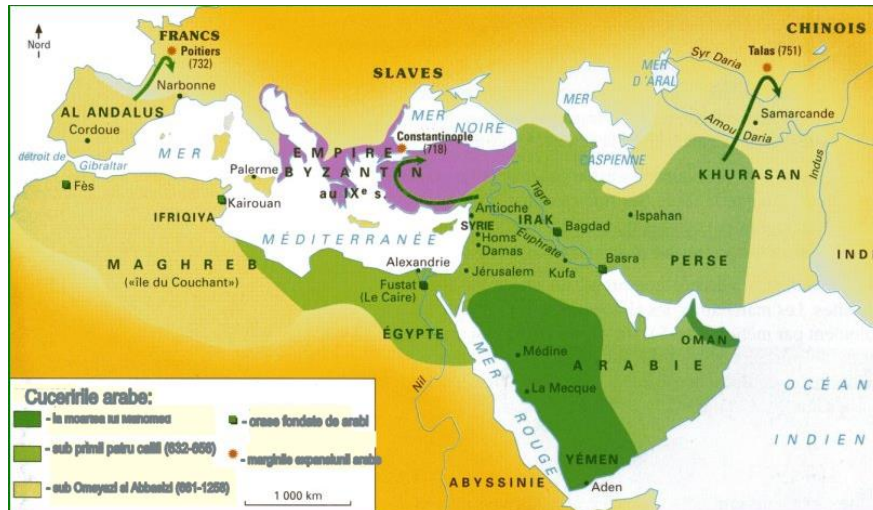
Toți oamenii sunt egali ca dinții din pieptenele țesătorului. Nici o deosebire nu este între un alb și un negru, între un arab și un nearab, decât măsura în care ei se tem de Dumnezeu. (...) Nu uita partea ta din lumea aceasta și fă bine precum și Dumnezeu ți-a făcut bine; și nu umbla după stricăciune pe pământ; Dumnezeu nu-i iubește pe cei ce fac stricăciune. (...) Cel ce se

căiește și face bine, aceluia poate că îi va merge bine; cei ce cred și se poartă bine, pentru ei nu lăsăm să se piardă răsplata pentru fapte bune.”

3. Cele două imagini reprezintă Kaaba și moscheea din Cordoba. Realizați un portofoliu în care să prezentați cele două construcții.
4. Identificați și alte realizări arhitecturale ale civilizației arabe di Evul Mediu.

5. Harta reprezintă expansiunea Califatului arab. Identifică statele unde s-a extins.
6. În care din aceste teritorii Islamul a rezistat până în zilele noastre?

7. Realizează un scurt eseu în care să prezinți contribuțiile arabe medievale la patrimoniul științific universal.

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE ROMANIC ȘI GOTIC ÎN EVUL MEDIU Număr de ore:3(2 TC+1 CDS)

I. LUMEA MEDIEVALĂ

Evul Mediu ne apare astăzi ca o lume îndepărtată, întunecată și plină de mistere. Cărțile sau filmele despre această perioadă ne arată oameni obișnuiți, temători și supuși în fața nobilului bogat sau feței bisericești. Cavalerii – ca pe niște luptători, plini de arme, gata oricând să-și demonstreze forța fizică sau să ucidă pentru a impresiona o prințesă. Este împărțirea specifică a societății medievale între **cei care se roagă-oratores, cei care se luptă-belatores și cei care muncesc-laboratores**.

Totul se petrece în case murdare și întunecoase, în castele reci, de piatră, în mănăstiri și catedrale în care șoapta e cel mai puternic zgomot, în păduri nesfârșite în care soarele nu pătrunde niciodată. Umbre, ceață și spaimă, zăngănit de fiare. Într-o astfel de lume prețul vieții unui om este infim pentru că toate vin de la Dumnezeu. Foametea, ciuma, războaiele, invaziile, cutremurele și inundațiile sunt pedepse divine abătute asupra omenirii păcătoase. Astăzi, ochiul celui care vizitează ca turist o mănăstire sau o catedrală medievală este uimit în primul rând de calitatea construcției: zidurile groase de piatră, înălțimea, vitraliile, decorațiile, sculpturile și picturile impresionează și trezesc admirație. Ele ne vorbesc despre bogăția și puterea bisericii, despre credință, despre mândria orășenilor, dar și despre priceperea arhitecților și meșteșugarilor care le-au realizat. Pelerinul, credincios și umil, descoperă însă altceva. La intrare îl întâmpină imaginea sculptată sau pictată a Judecării de Apoi, cu Iisus Hristos care ridică mâna dreaptă și le arată celor aleși drumul spre Ceruri, în timp ce cu stânga îi aruncă pe păcătoși în Infern. Cei patru cavaleri ai Apocalipsei (cucerirea, războiul, foametea și moartea), precum și balaurul cu șapte capete transmit creștinului teama de sfârșitul lumii.

II. CATEDRALELE

Catedralele sunt cele mai importante realizări arhitectonice ale Evului Mediu, considerate adevărate **Biblie în piatră**, cu o adevărată valoare educativă spiritului, pentru că în imaginile din vitralii și în statui țăranul analfabet putea să cunoască singur poveștile Bibliei. Catedralele medievale sunt construite în două stiluri: **romanice și gotice**.

Arhitectura romanică este inspirată de arta romană, de unde și denumirea atribuită în secolul al XIX-lea. Ea s-a dezvoltat în zonele rurale, izolate, în secolele XI- XII și se caracterizează prin elemente precum: **bolta semicirculară** care susține acoperișul, **arcada circulară** și **frescele** pictate pe zidurile interioare. Exemple de catedrale romanice sunt: Saint Sernin din Toulouse, Notre Dame din Poitiers sau Sfântul Mihail din Alba Iulia.

Arhitectura gotică apare odată cu renașterea vieții urbane, cu recentrarea societății spre orașe. Catedralele gotice se remarcă prin elemente originale: arcadele și bolțile sub forma unui arc frânt-**ogiva**, **turnurile înalte**, care par să străpungă cerul, ferestrele mari,

luminoase, acoperite cu **vitralii**, **sculpturile** exterioare și fereastra rotundă, în formă de floare de trandafir, numită **rosază**.

Interiorul catedralelor este plin de solemnitate: înălțimea de peste 30 de metri, coloanele uriașe, bolta în formă de semicerc (specifică stilului arhitecturii romanice) sau în formă de ogivă (specifică stilului gotic), decorațiile abundente creează o lume care simbolizează Cerul, armonia și înțelepciunea divină, dar și ordinea lumească în care Biserica deține puterea. Dincolo de elementele simbolice, catedrala satisfăcea nevoia de spectacol a oamenilor, era scena unor festivități populare, locul unde se încheiau tranzacții comerciale sau chiar loc de joacă pentru copii. Clopotele catedralei reglau activitatea zilnică, așa cum evenimentele din viața lui Hristos, a Mariei și a sfinților stabileau calendarul sărbătorilor și al târgurilor. Mănăstirile și catedralele construite în secolele XI-XV, în stil romanic și în stil gotic, sunt răspândite pe tot teritoriul Europei Occidentale.

III. UNIVERSITĂȚILE

Școlile antice au dispărut în lumea întunecată a Evului Mediu timpuriu mai ales din cauză migrațiilor. Viața intelectuală s-a reconstruit cu greutate. Inițial singurii știutori de care erau preoții, călugării și câțiva notabili. Odată cu renașterea urbană, burghezia a sprijinit refacerea mediului educațional, în primul rând pentru că avea nevoie de juriști, economiști, medici, teologi sau tehnicieni. Primele **universități** apar în Occident: Bologna-1088, Oxford-1168, Sorbona-1200, Cambridge-1209. Până la sfârșitul secolului al XV lea, în Europa s-au înființat 80 de universități. Universitățile medievale sunt centre de unitate lingvistică și culturală, limba folosită fiind **latina**, limba oficială și cultă a lumii medievale. Universitatea din Praga este prima care introduce limba națională începând cu 1348.

Universitățile se bucurau de autonomie din partea conducătorilor statelor: se conducea singure, își organizau activitatea și își stabileau în mod liber disciplinele de studiu și conținuturile pe care le învățau.

1. Citește textul și răspunde la următoarele întrebări:

- De ce erau considerate periculoase cărțile în mănăstire?
- Există cineva care poate stabili ce este adevărat / mincinos, bine / rău, potrivit / nepotrivit într-o carte? Dar în viața oamenilor?
- Putem privi cărțile ca pe ceva misterios, ocult, rezervat doar inițiaților?
- De ce biserica creștină medievală a avut o astfel de atitudine față de lectura cărților?

„Numai bibliotecarul știe dacă este îngăduită sau nu citirea unei cărți, ce fel de taine, de adevăruri sau de minciuni închide în el volumul cu pricina. Nu toate adevărurile sunt pentru toate urechile, nu toate minciunile pot fi recunoscute ca atare de un suflet credincios (...) călugării trebuie să ducă la bun sfârșit o operă precisă și nu să urmărească orice nebunească curiozitate care-i pălește, fie din puținătatea minții, fie din trufie, fie din gânduri venite de la necuratul.”

Umberto Eco, *Numele trandafirului*

2. *Natura, creație a lui Dumnezeu, are, în lumea medievală, un sens simbolic. Citește textul și identifică semnificații creștine atribuite unor elemente naturale!*

„Un trandafir roșu nu ne emoționează prin frumusețea lui – ceea ce ar fi un sentiment păgân!, ci pentru că amintește printre spinii tulpinii, de corul martirilor în mijlocul ereticilor; iar roșul petalelor este sângele celor martirizați... Un porumbel evocă Biserica, ochii lui blânzi – privirea înțeleaptă a Bisericii spre viitor, albul penelor – gândurile pure ale divinității, roșul labelor – sângele martirilor...”

Ovidiu Drîmba, *Istoria culturii și civilizației*

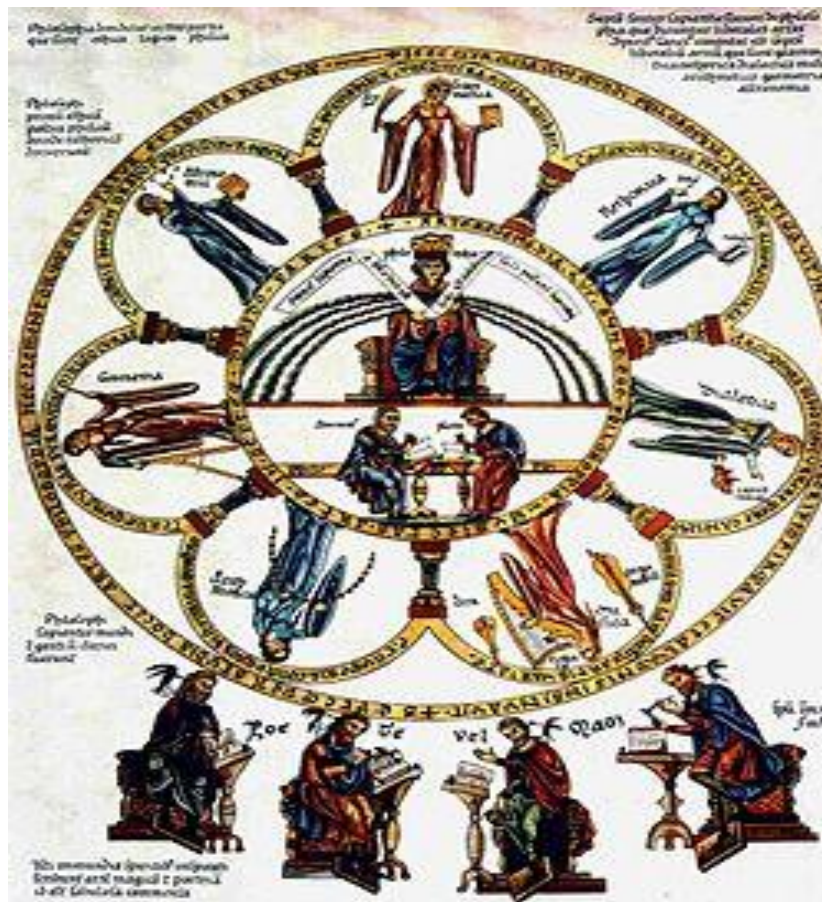
3. Identifică elementele esențiale ale unei catedrale romanice pe baza imaginii catedralei Sfântul Mihail din Alba Iulia.

4. Pe baza imaginii , identificați elementele definitorii ale stilului gotic.

5. Cele șapte arte liberale studiate în universitățile europene medievale sunt reprezentate în miniatura de mai jos.
- Identificați cele șapte arte reprezentate în miniatura lui Herrad von Landsberg.
 - În centru este află filosofia. De ce era considerată *știința științelor*?
 - În ce măsură aceste *șapte arte* mai sunt studiate în universitățile din zilele noastre?

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE RENAȘTEREA Număr de ore:5(3 TC+2 CDȘ)

I. UMANISMUL

Dezvoltarea vieții urbane a produs schimbări în modul de gândire și de exprimare al oamenilor. Burghezii vor să construiască o lume nouă, să dezvolte un alt fel de gândire și să rupă societatea lor urbană de societatea medievală. În acest spirit europenii vor deveni tot mai interesați de cunoaștere și artă, de valorile culturale ale antichității greco-romane, valori profund umaniste, pe care le invocă în contrast cu *întunericul* Evului Mediu, pornind de spusele filosofului grec Protagoras: *Omul este măsura tuturor lucrurilor*. Acest nou curent cultural și științific este **Umanismul**. El este ideologia perioadei numită **Renaștere**.

Umanismul apare în secolul al XIV lea, într-o perioadă când societatea era încă dominată de Biserică. Umaniștii vor să rupă gândirea umană de misticismul religios și să renască valorile umane ale Greciei Antice. Umaniștii susțin dezvoltarea omului ca ființă liberă, responsabilă și educată. Acest obiectiv se poate realiza prin educație. Lumea nu poate fi cunoscută decât prin cultură și știință. Educația umanistă viza o dezvoltare multidisciplinară: omul trebuia să aibă cunoștințe vaste în toate domeniile. Educația avea la bază spiritul critic, curiozitatea manifestată prin studierea naturii și a societății, dorința generală de a învăța și a te perfecționa.

Umanismul s-a născut în orașele italiene de unde se va răspândi în secolul al XV lea în toată Europa. Primul umanist este considerat poetul **Francesco Petrarca**. Difuzarea ideilor umaniste a fost facilitată de apariția **tiparului**, inventat de **Johannes Gutenberg**. Prima carte pe care a tipărit-o a fost *Biblia*, în 1455. O altă cale de a răspândi ideile umaniștilor a fost comunicarea între învățați. Erasmus din Rotterdam a inițiat o rețea de comunicare între umaniști astfel încât să poată fiecare să afle cât mai repede ce au descoperit ceilalți.

Învățații umaniști din Italia au fost **Dante Alighieri, Niccolo Machiavelli, Pico della Mirandola sau Giovanni Boccaccio**. În afara Italiei umanismul este reprezentat de **Francois Rabelaise, Thomas Morus, Shakespeare, Cervantes**. Ei traduc operele greco-romane, critică societatea medievală și abuzurile Bisericii Catolice, concep noi filosofii ale politicii de stat și conturează valorile unei noi societăți.

Preocupați de cunoașterea rațională a lumii, umaniștii au dedicat un efort susținut cercetării științifice. **Giordano Bruno, Copernic, Galileo Galilei, Johannes Kepler** au cercetat alcătuirea Universului și a corpurilor cerești.

Umanismul s-a răspândit și în spațiul românesc în secolele XVI-XVII manifestându-se în lucrări cu caracter istoric și religios. În Transilvania: **Nicolaus Olahus** și învățatul sas **Johannes Honterus**. În spațiul extracarpatic, cronicarii **Ion Neculce, Grigore Ureche, Miron Costin, Constantin Cantacuzino și Dimitrie Cantemir**. Scrierile cronicarilor umaniști au reprezentat apogeul culturii medievale în spațiul românesc.

Aplicații:

1. Citiți cu atenție textul de mai jos:

Poporul florentin nu poate concepe viața fără libertate. Acolo unde onorurile sunt accesibile tuturor cetățenilor într-o competiție liberă, oamenii prind curaj și se ridică pe un plan superior.

Francesco Guicciardi, *Istoria Florenței*

- a). Care este legătura causală între principiile de libertate din Florența și exprimarea culturală?
- b). În ce stat antic am regăsit aceste principii?
- c). Este valabilă astăzi această concepție?

2. Textul de mai jos aparține învățatului umanist englez care și-a sacrificat viața și familia pentru ideile sale și pentru credință.

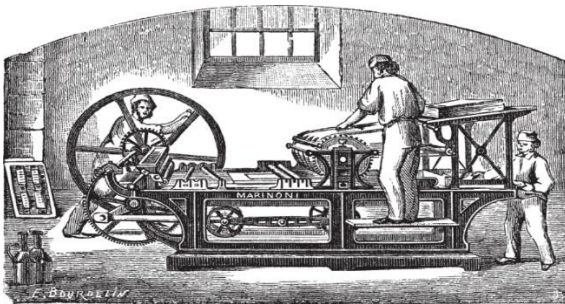
Dacă îngăduiți ca oamenii din popor să fie neinstruiți și corupți din copilărie și dacă-i pedepsiți pentru crime ai căror gemeni i-au supt odată cu sângele mamelor lor, să recunoaștem că societatea fabrică criminali pentru plăcerea de a-i spânzura.

Thomas Morus, *Utopia*

- a). Thomas Morus/More a fost și om de stat. Poate fi un model pentru oamenii politici contemporani?
- b). Pornind de la întrebarea precedentă, realizați o prezentare a acestui umanist.

3. Realizați o listă a descoperirilor științifice pe care le-au făcut savanții umaniști. Cu ce au contribuit aceste descoperiri la evoluția umanității?

4. Inventarea tiparului de către Gutenberg a amplificat considerabil difuzarea ideilor.

- a) Informați-vă din surse independente cum se realiza multiplicarea textelor înainte de apariția tiparului.
- b) Pe baza imaginilor și a informării suplimentare, descrie cum se realiza o foaie tipărită.
- c) Realizează un scurt eseu despre cum au contribuit Umanismul și tiparul la crearea spiritului modern.

II. RENAȘTEREA ARTISTICĂ

Renașterea a apărut în spațiul italian, care fusese centrul culturii romane în Antichitate. Spiritul liber dezvoltat de orașele italiene s-a combinat cu inspirația pe care o ofereau ruinele și operele artistice ale artei antice. În bogatele orașe italiene, **Florența, Veneția, Roma, Milano, Bologna**, s-a dezvoltat o populație urbană educată, activă, cu spiritul liber și dorință de cunoaștere. În fruntea ei se aflau învățați, negustori bogați, bancheri, ierarhi ai Bisericii Catolice. Ei au promovat o amplă activitate de *mecenat*, comandând opere de artă, în folosul propriu sau cel public, sprijinind și stimulând creația artistică. Orașele- republici italiene vor prelua modelul Romei Antice și vor deveni adevărate muzee, bucurând privirile, mințile și sufletele până în zilele noastre.

Piața San Marco din Veneția este una dintre cele mai frumoase piețe din lume. Palatul Dogilor – sediul guvernului venețian – este o construcție luminoasă, strălucitoare, inspirată de arta Orientului cu care venețienii aveau strânse legături comerciale. Basilica San Marco (Sfântul Marcu era patronul spiritual al orașului) oglindește relația dintre Veneția și Constantinopol. Întreaga Veneție, cu palatele, bisericile și piețele sale, este o expresie a noului gust pentru frumos de la jumătatea mileniului al II-lea. Florența este un oraș al cărui arhitecți au fost interesați de armonie, echilibru și frumusețea formelor. Cele mai frumoase ziduri din istoria arhitecturii erau destinate a fi fațade de palate. Ele trebuiau să reprezinte demnitatea, puterea și gustul proprietarului, dar, în același timp, să ofere plăcerea de a fi privite de către trecători.

A citi povestea unei picturi înseamnă să reconstitui intențiile autorului și să exprimi propriile tale simțăminte. *Cina cea de taină* este una dintre capodoperele lui **Leonardo da Vinci**, în care Hristos apare ca un om între oameni și care, prin umilință și demnitate, acordă mântuirea. „Adevăr zic vouă, unul dintre voi mă va vinde!”, acesta este mesajul transmis de către Iisus care explică agitația, mișcarea, fiorul care-i străbate pe cei 12 apostoli. *La Gioconda*, este considerată cea mai cunoscută pictură din lume. Leonardo da Vinci este cel care întruchipează perfect spiritul renescentist: artist, scriitor și om de știință.

Pieta, David și Moise sunt lucrări în care **Michelangelo** a sculptat blocuri de marmură dând la iveală, dincolo de mișcare, forța scheletului și a mușchilor întinși sub piele, spirit și sentimente. El a dovedit că pictura și sculptura se fac cu mintea, nu cu mâinile. Despre Michelangelo se spune că a fost un „dramaturg al corpului uman”. Ca și Leonardo și ca mulți dintre contemporani, el excelează și în arhitectură, pictură și literatură. *Capela Sixtină* de la Vatican este cea mai clară dovadă.

Rafael, Botticelli, Giotto, Carravaggio, Donatelli sunt doar alte câteva exemple de mari artiști renescentiști din spațiul italian. Lor li se adaugă cei din restul Europei.

Exemplele de mai sus (alese din câteva sute posibile) vorbesc despre **spiritul Renașterii**, care a însemnat umanism, realism și individualism. Umanism pentru că omul a redevenit subiect și destinatar, în același timp, al artei, literaturii, poeziei, studiilor de politică și al filosofiei. Umanismul a încercat să înlocuiască autoritatea Bibliei și a Bisericii cu cea a scriitorilor antici, adică cu autoritatea spirituală a unor oameni. Realismul a însemnat dorința de a cunoaște natura prin experiență, dar și un mod rațional de a explica formele de guvernare politică. Individualismul a fost acea stare de spirit care i-a făcut pe artiști să creeze și pe aristocrați să comande lucrări.

Aplicații:

1. Pe baza textului, răspundeți cerințelor de mai jos:

Dacă examinăm motivele ce-i împingeau pe protectorii artelor în Renaștere să le susțină financiar, vom găsi pretutindeni dovezile unei atitudini aparte a omului renascentist față de sine însuși, de semenii săi și de locul său în univers. Pe lângă această atitudine, care vorbește despre respectul de sine și față de celălalt, cucernicia și dorința de mântuire spirituală au fost alte motive generozității acestor mecena; intra în joc și cunoașterea faptului că faima contemporană și postumă a donatorului depindeau de monumentele înălțate de el și de alegerea artiștilor aleși să le decoreze.”

William Fleming, Arte și idei

- a). Care sunt motivele generozității acestor mecena?
 - b). Pe baza informațiilor acumulate și a informării suplimentare caută care este originea cuvântului *mecena*.
 - c). Cum contribuia faima artiștilor la marea donatorilor?
 - d). Care este legătură causală între bogăția societății și înflorirea culturii?
2. Realizați în Power Point o prezentare cu tema *Capodoperele artistice ale Renașterii*. Organizați-vă în grupe de lucru de 3-4 persoane.
 3. Leonardo da Vinci a fost considerat renascentistul perfect pentru că a excelat în domenii multiple: pictor, inginer, arhitect, scriitor, inventator ș.a. Căutați dovezi care să susțină această afirmație. Puteți folosi link-ul următor pentru a viziona un film despre viața lui Leonardo da Vinci pentru a colecta informații. <https://www.youtube.com/watch?v=TUGFyO1kO3E>

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE BAROC ȘI CLASICISM

Număr de ore: 3(1TC+2 CDȘ)

I. BAROCUL

Sub impactul ideilor Renașterii, la începutul secolului al XVI lea s-a produs Reforma religioasă. O mișcare de reformare din interior a Bisericii Catolice, care se va transforma într-o gravă sciziune, în urma căreia au rezultat cultele reformate. Pentru a stopa aceste pierderi Papalitatea va declanșa **Contrareforma**. Barocul a fost unul dintre mijloacele artistice prin care Biserica catolică a încercat să-și recâștige pozițiile pierdute în fața credincioșilor. Arta barocă trebuia să exprime puterea absolută, grandoarea, măreția și intensitatea credinței catolice. Europa s-a trezit astfel din visul renescentist, care însemna echilibru și armonie, într-o lume plină de conflicte și contradicții. Pe de o parte credința în Dumnezeu și arta barocă, pe de alta, războaiele religioase, misticismul, schingiuirile și chinurile la care protestanții au fost supuși de Inchiziție.

Apărut la sfârșitul secolului al XVI lea, Barocul se va răspândi în Europa și America Latină în secolul al XVII.

Baroc este un cuvânt care, la origine, în limba portugheză, desemna o **perlă imperfectă, asimetrică**. La sfârșitul Renașterii, barocul desemnează un stil artistic în care se construiesc clădiri, se sculptează și se pictează. În fața catedralei Sfântul Petru din Roma, realizată în stil renescentist, se întinde **Piața Sfântul Petru**, mărginită de două șiruri curbe de coloane, care semnifică îmbrățișarea celor care se află în piață de către Dumnezeu și de către Biserica catolică. Este unul dintre cele mai cunoscute exemple de arhitectură barocă în care se folosesc liniile curbe, în care proporțiile sunt monumentale, iar pozițiile neașteptate. Acesta era mesajul transmis de Biserica Catolică: sunteți în brațele lui Dumnezeu atotputernic, lăsați-vă în grija lui, credeți în minunile cerești. Se poate constata cu ușurință un program anti-umanist și anti-Renaștere, irațional și mistic.

Printre cele mai cunoscute realizări baroce sunt: Biserica Il Gesu din Roma, Domul Invalizilor din Paris, picturile lui Rubens, Rembrandt, Caravaggio, muzica lui Vivaldi sau Tomaso Albinoni.

II. CLASICISMUL

Clasicismul este un curent literar-artistic, având centrul de iradiere în Franța, ale cărui principii au orientat creația artistică europeană între secolele al XVII-lea și al XVIII-lea. Pornind de la modelele artistice (arhitectură, sculptură, literatură) ale Antichității, considerate ca întruchipări perfecte ale idealului de frumusețe și armonie, Clasicismul aspiră să reflecte realitatea în opere de artă desăvârșite ca realizare artistică, opere care să-l ajute pe om să atingă idealul frumuseții morale

Poarta Branderburg din Berlin este o imagine a puterii imperiale inspirată din limbajul simetric și rațional al arhitecturii clasice. La Sankt Petersburg poți vedea un complex de edificii

cunoscute sub numele de **Ermitaj**, care în limba franceză înseamnă loc de pace și meditație. La Washington, clădirea **Capitolului** este perfect simetrică, simbolizând ordinea, echilibrul și rațiunea. La 50 de kilometri de Madrid se află **Palatul Escorial**, sobru și sumbru, exprimând idealul clasic: noblețe fără aroganță și măreție fără ostentație. Călătorul din secolele XVII-XVIII nu constată doar abandonarea ornamentelor excesive ale barocului, ci și revenirea la armonie și echilibru. Aceste lucruri se întâmplă și în viața de toate zilele: misticismul și agresivitatea sunt înlocuite de rațiune, stăpânire de sine și calm; exagerările și excesele sunt înlocuite de măsură, control în gesturi, emoții și comportament. Decența și cumpătarea, ordinea și legalitatea devin un ideal de viață. Acestea sunt **valorile educației clasice**. Apare ceea ce se numește și astăzi „bunul gust”. De la gustul propriu-zis, al mâncărilor și băuturilor, până la gustul pentru frumos exprimat în construcții, tablouri sau amenajarea grădinilor și muzică. Manualele de politețe și bune maniere, numite și „manuale de curtoazie”, vorbesc despre un om împlinit ca despre o persoană care petrece cu plăcere alături de ceilalți, se îmbracă în pas cu moda, are preocupări intelectuale și face sport. Acestea sunt semnele prestigiului și ale puterii personale. Filosofia numită Iluminism afirmă chiar, în secolul al XVIII-lea, că nu există decât o singură datorie a omului: aceea de a fi fericit.

Aplicații:

1. Analizați textul următor:

„Absolvirea de păcat se face prin fiecare simț. Prin văz, novicele zărește cu ochii minții groaznicele cuvinte înscrise pe poarta Infernului – „Mereu, niciodată” – și vede flăcările gheenei izbucnind în jurul său. Prin sunet, el aude gemetele milioanei de damnați, urletele demonilor, trosnetul flăcărilor în care ard victimele. Mirosul îi amintește că trupurile celor damnați își păstrează în iad putreziciunea mormântului. Gustul înseamnă că cei osândiți vor mânca fiecare din carnea brațului său, iar vinul va fi venin de șerpi și otravă cumplită. Prin atingere, damnații vor fi învăluși în flăcări ce fac să fiarbă sângele în vine și măduva în oase, dar nuucid.”

Ignatio de Loyola, Despre cum se poate purifica sufletul credinciosului

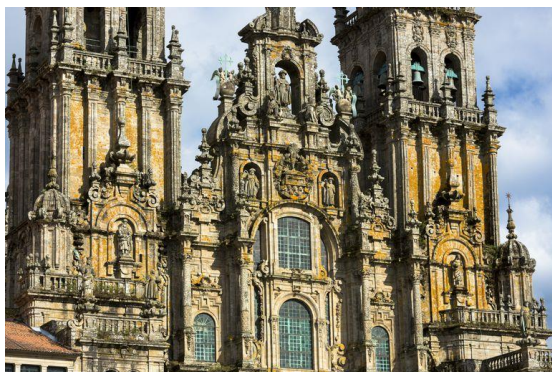
- Informează-te despre realizările lui Ignatio de Loyola.
- Descoperă caracteristicile artei baroce în textul analizat.
- Pornind de la text și de la cerința anterioară, explică în ce mod ajută Barocul activitatea Contrareformeii.

2. Textul este o caracterizare a Barocului. Analizând textul și imaginile, răspundeți cerițelor.

„Barocul este o artă a mișcării, cu o arhitectură a fațadelor ondulate și a coloanelor răsucite, cu o pictură cu jocuri de lumini și umbre, cu o dezlănțuire de culori. Este, de asemenea, o artă a spectacolului și a ostentației, ce refuză echilibrul și rațiunea și propovăduiește pateticul, excesivul și iraționalul.”

J. Carpentier, F. Lebrun, Istoria Europei

- Realizați o definiție simplă a Barocului.
- Identificați caracteristicile artei baroce în textul propus.
- Corelați caracteristicile găsite cu elementele pe care le descriu din imagini.

3. Pe baza textului de mai jos identifică termenii care caracterizează Clasicismul. Care perioadă artistică s-a mai dezvoltat pe aceste trăsături caracteristice?

„Clasicismul este acea tendință către simplitate, claritate, logică și echilibru în tratarea unor teme artistice cu un conținut general omenesc, adică în care orice reprezentant al umanității să se poată recunoaște. Într-o operă clasică sunt, în general, evitate complicațiile inutile, excesele contrastele puternice, detaliile multiple. Totul pare să se supună legilor stricte ale rațiunii.”

G. Oprescu, Manual de istoria artei.

4. Citește textele și observă educația clasică în:

- Atitudinea ochilor. „Exersează” cu colegii „privirile” descrise de către Erasmus!
- Atitudinea corpului. Descoperă în clasă, la serviciu, pe stradă sau în familie „atitudini nepotrivite” ale corpului!
- Atitudinea oamenilor care alcătuiesc un cuplu, sunt soț și soție. Scrie o scrisoare unei persoane pe care o iubești!
- Cât de valabile sunt astăzi aceste valori?

„Preaiubitul meu suflet, am fost nespus de bucuroasă găsind acest prilej de a reînnoi legământul pe care l-am făcut de a te iubi întreaga mea viață și de a nu îndrăgi pe nimeni în lume în afară de tine. Te rog, scumpul meu prieten, să-ți readuci aminte de mine, căci ori de câte ori te vei gândi la mine, vei afla că gândirea mea e în tine, așa încât dacă trupurile ne sunt despărțite, spiritele noastre sunt mereu împreună.”

G. Duby, *Istoria vieții private*

„Ceea ce contribuie în cea mai mare măsură ca o persoană să se bucure de considerație datorită modestiei sale și să treacă drept o persoană înțeleaptă și la locul ei este faptul că toate părțile corpului acesteia își păstrează poziția pe care le-a hărăzit-o natura sau uzanța. Omul trebuie să știe să-și calculeze cu exactitate toate mișcărilor și să-și pună bine la punct atitudinea tuturor părților corpului.”

Jean-Baptiste de La Salle, *Reguli de bună purtare și de civilitate creștină*

„Pentru că firea bună a unui copil se dezvoltă mai degrabă pe figură, privirea acestuia trebuie să fie blândă, plină de respect și cinstită. Ochii necruțători sunt semn de violență; ochii imobili sunt semn de nerușinare; ochii nesiguri și pierduți sunt semn de nebunie; să nu se uite chiorâș, căci aceasta înseamnă viclenie, e privirea unuia care plănuește cine știe ce răutate; să nu fie deschiși peste măsură de mult, căci aceștia aparțin unui imbecil; coborârea pleoapelor și închiderea ochilor pe jumătate este un indiciu de frivolitate, iar ținându-i nemișcați este indiciul unei gândiri leneșe; (...) important e să vădească un spirit calm și plin de respectuoasă afecțiune. Căci nu e întâmplător faptul că înțelepții din vechime au spus că sufletul își are sediul în privire.”

Erasmus din Rotterdam, *Civilitatea copilului*

- 5 Recitește pasajul care se referă la semnele prestigiului și ale puterii personale în urmă cu 300 de ani. Ce crezi că înseamnă azi putere și prestigiu exprimate în fața celorlalți? Alege din lista următoare atitudini, gesturi și comportamente pe care crezi că făcându-le îi vei impresiona pe cei din jurul tău. Completează lista cu opțiuni personale.

- vorbesc tare și sunt autoritar, dur;
- sunt calm;
- dau muzica tare în mașină și acasă;
- port numeroase bijuterii;
- mă îmbrac în pas cu moda;
- fac sport;
- îmi exprim indignarea și nemulțumirea în public;
- merg în cluburi și discoteci;
- încerc să-i înțeleg pe ceilalți;
- îi respect pe cei din jurul meu;
- citesc;
- merg la școală;